

Огляд мух-осетниць (Diptera:Tephritidae) Луганської області (Україна)

С.В.Корнеев

Інститут зоології НАН України
вул. Богдана Хмельницького, 15
01601 Київ, Україна
E-mail: raptor@veldrin.kiev.ua

С.В.Коновалов

вул. Сотникова, 59
93710, с. Трьохізбенка
Слов'яносербський р-н, Луганська обл., Україна.

Корнеев С.В., Коновалов С.В. Огляд мух-осетниць (Diptera: Tephritidae) Луганської області (Україна). Резюме. За матеріалами, зібраними С.В.Коноваловим і уточненими літературними відомостями наведено 45 видів мух-осетниць з 21 роду. 8 видів: *Campiglossa misella* (Loew, 1869), *Chaetorellia acrolophi* White & Marquardt, 1989, *Euleia heraclei* (Linnaeus, 1758), *Icteroides japonicus* (Wiedemann, 1830), *Oxyna nebulosa* (Wiedemann, 1817), *Philophylla caesio* (Harris, 1780), *Tephritis dilacerata* (Loew, 1846), *Terellia (Ceraojocera) nigronota* (V. Korneyev, 1985) вперше відмічено в Луганській області.

Ключові слова: мухи-осетниці, Diptera, Tephritidae, Україна, Луганська область.

Корнеев С.В., Коновалов С.В. Обзор мух-пестрокрылок (Diptera: Tephritidae) Луганской области (Украина). Резюме. По материалам, собранным С.В.Коноваловым и уточненным литературным данным приведено 45 видов мух-пестрокрылок из 21 рода; 8 видов: *Campiglossa misella* (Loew, 1869), *Chaetorellia acrolophi* White & Marquardt, 1989, *Euleia heraclei* (Linnaeus, 1758), *Icteroides japonicus* (Wiedemann, 1830), *Oxyna nebulosa* (Wiedemann, 1817), *Philophylla caesio* (Harris, 1780), *Tephritis dilacerata* (Loew, 1846), *Terellia (Ceraojocera) nigronota* (V. Korneyev, 1985) впервые отмечены в Луганской области.

Ключевые слова: мухи-пестрокрылки, Diptera, Tephritidae, Украина, Луганская область.

Korneyev S.V., Konovalov S.V. A Review of the fruit-flies (Diptera: Tephritidae) of Lugansk Region (Ukraine). Summary. Based on the field collectings of S.V.Konovalov, determination of museum collections and analysis of literature data, 45 species of the tephritid flies, belonging to 21 genera are listed; of them eight, *Campiglossa misella* (Loew, 1869), *Chaetorellia acrolophi* White & Marquardt, 1989, *Euleia heraclei* (Linnaeus, 1758), *Icteroides japonicus* (Wiedemann, 1830), *Oxyna nebulosa* (Wiedemann, 1817), *Philophylla caesio* (Harris, 1780), *Tephritis dilacerata* (Loew, 1846), *Terellia (Ceraojocera) nigronota* (V. Korneyev, 1985) are recorded for the first time from Lugansk Region.

Key words: fruit flies, Diptera, Tephritidae, Ukraine, Lugansk Region.

Вступ

Мухи-осетниці (Tephritidae) — родина акаліптратних двокрилих, що нараховує біля 5 тис. видів у світі. В Європі зараз відомо 267 видів (Merz & Korneyev, 2004), а в Україні — 111 (С. Корнеев, неопубліковані дані).

Фауна мух-осетниць України лишається недостатньо вивченою: для деяких регіонів склад фауни відомий лише за фрагментарними матеріалами, і тільки для небагатьох областей є вивченим більше ніж на 50%. Перші відомості про осетниць Луганської області опубліковано понад чверть століття тому (Волков, Волкова і Корнеев, 1984); для області було зазначено 28 видів осетниць. Ще 10 видів наведено І. П. Леженіною (Леженина, 2002) та С. В. Корнеевим і Т. С. Карпюк (Korneyev & Karpyuk, 2009) за зборами С. В. Коновалова.

Матеріал і методи

У 1998–2009 рр. С. В. Коноваловим було проведено збори двокрилих комах переважно в околицях с. Дякове (47°56'N, 39°08'E), а також сс. Оріхове (48°02'N, 39°09'E), Єгорівка (47°58'N, 39°11'E) і Трьохізбенка (48°46'N, 38°58'E) стандартним методом косіння протягом 1998–2009 років.

Використаний у статті матеріал зберігається в колекції Інституту зоології ім. І.І. Шмальгаузена НАН України, Київ (ІЗШК). Кормові рослини, якщо не зазначено інакше, наведено за Б. Мерцом (Merz, 1994), за виключенням видів рослин, які не зустрічаються в Україні.

Види розташовано в алфавітному порядку. Види, зареєстровані вперше у Луганській обл., відмічено зірочкою (*). В окремих випадках, коли екземпляри були сильно пошкодженими жуками-шкіроїдами і їхню статтю було неможливо визначити, замість значків самця чи самки використано скорочення «екз.»

Анотований список видів

1. *Acanthiophilus helianthi* (Rossi, 1794)

Література: Волков, Волкова и Корнєєв, 1985: 27.

Матеріал: с. Трьохізбенка, 7.07.2009, 1 ♂, 1 ♀; 31.07.2009, 1 ♂; 1.08.2009, 1 ♀; 6.08.2009, 1 ♂, 1 ♀ (Коновалов).

Кормові рослини: личинки розвиваються у суцвіттях *Centaurea* spp., та деяких інших складноцвітих.

2. *Acinia biflexa* (Loew, 1844)

Література: Леженина, 2002: 156.

Матеріал: с. Дякове, 7.06.2004, 1 екз.; 6.06.2005, 1 ♀; 21.06.2005, 1 ♀; 13.06.2006, 1 ♂ (Коновалов).

Кормові рослини: личинки розвиваються у суцвіттях *Inula britannica*.

3. *Anomoia permunda* (Harris, 1776).

Література: Волков, Волкова и Корнєєв, 1985: 27.

Кормові рослини: личинки розвиваються у плодах *Crataegus* spp., *Cotoneaster* spp.

4. *Campiglossa misella* (Loew, 1869)*

Матеріал: с. Дякове, Сали, 17.09.1999, 1 ♀; 13.7.2001, 1 ♀ (Коновалов).

Кормові рослини: личинки розвиваються в *Artemisia absinthium*, *A. vulgaris*.

5. *Campiglossa plantaginis* (Haliday, 1833)

Література: Волков, Волкова и Корнєєв, 1985: 27 (*Paroxya ochracea*)

Кормові рослини: личинки розвиваються у суцвітті *Aster tripolium* (Волков, Волкова и Корнєєв, 1985).

6. *Carpomya schineri* (Loew, 1856)

Література: Волков, Волкова и Корнєєв, 1985: 27.

Кормові рослини: личинки розвиваються в плодах *Rosa* spp.

7. *Chaetorellia acrolophi* White & Marquardt, 1989*

Матеріал: с. Дякове, 3.06.2004, 1 ♀ (Коновалов); заповідник «Трьохізбенківський степ», 3.06.2009, 1 ♀; с. Трьохізбенка, 14.06.2009, 1 ♂, 1 ♀; 1.08.2009, 1 ♀; 6.08.2009, 1 ♀ (Коновалов).

Кормові рослини: личинки розвиваються у суцвіттях *Centaurea diffusa* і *C. stoebe* (Корнєєв, Уайт, 1996).

8. *Chaetorellia jaceae* (Robineau-Desvoidy, 1830)

Література: Волков, Волкова и Корнєєв, 1985: 27.

Матеріал: с. Дякове, 17.07.2004, 1 ♂; 2.06.2005, 1 ♀; 6.06.2005, 1 екз.; 12.07.2005, 1 ♂ (Коновалов).

Кормові рослини: личинки розвиваються у суцвіттях *Centaurea jacea*.

9. *Chaetorellia loricata* (Rondani, 1870)

Література: Волков, Волкова и Корнєєв, 1985: 27.

Кормові рослини: личинки розвиваються у суцвіттях *Centaurea scabiosa*.

10. *Chaetostomella cylindrica* (Robineau-Desvoidy, 1830)

Література: Волков, Волкова и Корнєєв, 1985: 27.

Кормові рослини: личинки розвиваються у суцвіттях *Carduus* spp., *Centaurea* spp., *Cirsium* spp.

11. *Dioxyna bidentis* (Robineau-Desvoidy, 1830)

Література: Леженина, 2002: 156 (*Campiglossa*)

Матеріал: с. Дякове, 21.06.2005, 1 ♀; 21.09.2005, 1 ♂; 26.09.2005, 1 ♂; с. Трьохізбенка, 29.08.2009, 1 ♂ (Коновалов).

Кормові рослини: личинки розвиваються у сім'янках *Bidens cernua*, *B. tripartita*.

12. *Ensina sonchi* (Linnaeus, 1758)

Література: Волков, Волкова и Корнєєв, 1985: 27.

Кормові рослини: личинки розвиваються у суцвіттях багатьох видів складноцвітих рослин з триби Cichorieae.

13. *Euleia heraclei* (Linnaeus, 1758)*

Матеріал: с. Дякове, 5.09.2005, 1 ♀ (Коновалов).

Кормові рослини: личинки мінують листя *Angelica sylvestris*, *Apium* spp., *Heracleum* spp., *Levisticum* sp., та деяких інших зонтичних.

14. *Euphranta connexa* (Fabricius, 1794)

Література: Волков, Волкова и Корнєєв, 1985: 27.

Кормові рослини: личинки розвиваються у плодах *Vincetoxicum* spp.

15. *Icteroides japonicus* (Wiedemann, 1830)*

Матеріал: с. Дякове, 11.06.2005, 1 ♀; 15.06.2005, 1 ♂ (Коновалов).

Кормові рослини: личинки розвиваються у суцвіттях *Inula britannica*.

16. *Merzomyia westermanni* (Meigen, 1826)

Література: Леженина, 2002: 156 (*Ictericia*).

Матеріал: с. Дякове, Сали 7.07.2005, 1 екз. (Коновалов).

Кормові рослини: личинки розвиваються у суцвіттях *Senecio erucifolius*, *S. jacobaea*.

17. *Orellia falcata* (Scopoli, 1767)

Література: Леженина, 2002: 156.

Кормові рослини: личинки розвиваються у стеблах *Tragopogon* spp.

18. *Orellia stictica* (Gmelin, 1790)

Література: Волков, Волкова и Корнєєв, 1985: 27 (*Orellia punctata*).

Матеріал: заповідник «Трьохізбенківська степь», 11.08.2009, 1 ♀ (Коновалов).

Кормові рослини: личинки розвиваються у суцвіттях *Tragopogon orientale*.

19. *Oxyna flavipennis* (Loew, 1844)

Література: Леженина, 2002: 156.

Матеріал: с. Дякове, 29.06.2002, 1 ♂; 7.07.2002, 1 екз.; 10.07.2004, 1 екз.; 15.07.2004, 1 екз.; 16.07.2004, 1 ♂; 18.07.2004, 2 ♂; 20.06.2005, 1 ♂; 23.06.2005, 1 ♀; 27.06.2005, 1 ♂; 2.07.2005, 1 ♂; 17.07.2005, 1 ♂; 26.06.2006, 1 ♂; 11.07.2006, 1 ♀ (Коновалов).

Кормові рослини: личинки розвиваються у галлах на кореневищах *Achillea millefolium*.

20. *Oxyna nebulosa* (Wiedemann, 1817)*

Матеріал: с. Дякове, 2.6.2005, 1 ♀; 6.06.2005, 1 ♀; 2.08.2005, 1 ♀ (Коновалов).

Кормові рослини: личинки розвиваються у кореневищах галлах на кореневищах *Leucanthemum vulgare*.

21. *Oxyna parietina* (Linnaeus, 1758)

Література: Волков, Волкова и Корнеев, 1985: 27; Леженина, 2002: 156.

Матеріал: с. Дякове, 10.05.2002, 1 ♀ (Коновалов).

Кормові рослини: личинки розвиваються у стеблах *Artemisia vulgaris*.

22. *Paracanthella pavonina* (Portschinsky, 1875)

Література: Волков, Волкова и Корнеев, 1985: 27.

Матеріал: с. Дякове, 5.07.2004, 1 ♂; 1.07.2005, 1 ♂ (Коновалов).

Кормові рослини: личинки розвиваються у суцвіттах *Lactuca tatarica* (Волков, Волкова и Корнеев, 1985).

23. *Philophylla caesio* (Harris, 1780)*

Матеріал: с. Дякове, 8.07.2005, 1 екз. (Коновалов); с. Ореховое, 23.06.2006, 2 екз. (Коновалов).

Кормові рослини: личинки мінують листя *Urtica dioica*.

24. *Tephritis bardanae* (Schrank, 1803)

Література: Волков, Волкова и Корнеев, 1985: 27; Леженина, 2002: 156.

Матеріал: с. Дякове, 8.05.2005, 1 ♂; 15.06.2005, 1 ♂; 21.06.2005, 1 ♀; 24.06.2005, 2 ♂; 27.06.2005, 1 екз.; 28.06.2005, 1 ♂; 2.07.2005, 1 ♂; 12.07.2005, 1 ♂; 25.09.2005, 2 ♀; 13.10.2005, 1 ♂ (Коновалов); с. Єгорівка, 7.07.2006, 1 ♀ (Коновалов).

Кормові рослини: личинки розвиваються у суцвіттах *Arctium* spp.

25. *Tephritis cometa* (Loew, 1840)

Література: Леженина, 2002: 156.

Матеріал: с. Дякове, 11.07.2005, 1 ♀ (Коновалов).

Кормові рослини: личинки розвиваються у суцвіттах *Cirsium arvense*, *C. palustre*, *C. vulgare*.

26. *Tephritis dilacerata* (Loew, 1846)*

Матеріал: с. Дякове, 22.06.2005, 1 ♂, 2 екз.; 2.07.2005, 1 екз.; 16.07.2005, 1 ♂ (Коновалов).

Кормові рослини: личинки розвиваються у суцвіттах *Sonchus arvensis*.

27. *Tephritis oedipus* (Hendel, 1927)

Література: Леженина, 2002: 156 (*Tephritis pulchra* — помилкове визначення)

Матеріал: с. Дякове, 14.07.2006, 1 ♀ (Коновалов).

Кормові рослини: личинки розвиваються у суцвіттах *Lactuca tatarica* (Korneyev & Kapryuk, 2009).

28. *Terellia* (s. str.) *colon* (Meigen, 1826)

Література: Волков, Волкова и Корнеев, 1985: 27.

Кормові рослини: личинки розвиваються в суцвіттах *Centaurea scabiosa*.

29. *Terellia* (s. str.) *longicauda* (Meigen, 1838)

Література: Волков, Волкова и Корнеев, 1985: 27.

Кормові рослини: личинки розвиваються у суцвіттах *Cirsium eriophorum* та *C. polonicum*.

30. *Terellia* (*Cerajocera*) *nigronota* (V. Korneyev, 1985)*

Матеріал: с. Дякове, 28.07.1998, 1 ♂; 14.08.2004, 1 ♀; 22.06.2005, 1 ♂, 1 ♀; 9.07.2005, 1 ♀; 12.07.2005, 1 ♂; 18.07.2006, 1 ♂; 2.08.2006, 1 ♂, 1 ♀ (Коновалов).

Кормові рослини: личинки розвиваються в суцвіттах *Arctium* sp. 31. *Terellia* (*Cerajocera*) *plagiata* (Dahlbom, 1850)

Література: Волков, Волкова и Корнеев, 1985: 27 (*Cerajocera*)

Кормові рослини: личинки розвиваються у стеблах *Centaurea scabiosa*.

32. *Terellia* (s. str.) *ruficauda* (Fabricius, 1794)

Література: Волков, Волкова и Корнеев, 1985: 27.

Кормові рослини: личинки розвиваються у суцвіттах *Cirsium arvense*.

33. *Terellia* (*Cerajocera*) *tussilaginis* (Fabricius, 1775)

Література: Волков, Волкова и Корнеев, 1985: 27.

Матеріал: с. Дякове, 17.08.2004, 1 екз.; 18.06.2005, 1 ♀; 28.06.2005, 1 ♀; 18.07.2005, 1 ♂, 1 ♀; 19.07.2005, 1 ♂; 24.07.2006, 2 ♀ (Коновалов).

Кормові рослини: личинки розвиваються в суцвіттах *Arctium tomentosum*, *A. minus*.

34. *Terellia* (s. str.) *virens* (Loew, 1846)

Література: Волков, Волкова и Корнеев, 1985: 27.

Матеріал: с. Трьохізбенка, 8.06.2009, 1 ♀; 19.06.2009, 1 ♀; «Трьохізбенківський степ», 20.06.2009, 1 ♂ (Коновалов).

Кормові рослини: личинки розвиваються у суцвіттах *Centaurea stoebe*.

35. *Terellia* (s. str.) *winthemi* (Meigen, 1826)

Література: Волков, Волкова и Корнеев, 1985: 27; Леженина, 2002: 156 (*Orellia*)

Матеріал: с. Дякове, 25.06.2005, 1 ♀; 1.07.2005, 1 ♀; 2.07.2005, 1 ♂; 30.7.2005, 1 ♂ (Коновалов).

Кормові рослини: личинки розвиваються у суцвіттах *Carduus crispus* та деяких інших видів роду.

36. *Trupanea stellata* (Fuessly, 1775)

Література: Волков, Волкова и Корнеев, 1985: 27.

Матеріал: заповідник «Трьохізбенковская степь», 31.05.2009, 1 ♀; с. Трьохізбенка, 5.06.2009, 1 ♀; 6.06.2009, 1 ♀; 21.06.2009, 1 ♂, 1 ♀ (Коновалов).

Кормові рослини: личинки розвиваються в суцвіттах *Crepis* spp., *Senecio* spp., *Centaurea* spp., та інших складноцвітих рослин.

37. *Urophora affinis* (Frauenfeld, 1857)

Література: Волков, Волкова и Корнеев, 1985: 27.

Матеріал: с. Трьохізбенка, 14.06.2009, 4 ♂ (Коновалов).

Кормові рослини: розвивається в суцвіттах *Centaurea (Acrolophus)* spp. (Корнеев, Уайт, 1996)

38. *Urophora cardui* (Linnaeus, 1758)

Література: Леженина, 2002: 156.

Матеріал: с. Дякове, 1.06.2000, 1 ♀; 31.07.2000, 1 ♂; 21.05.2001, 1 екз.; 31.07.2005, 1 екз. (Коновалов).

Кормові рослини: личинки утворюють гали в стеблах *Cirsium arvense*.

39. *Urophora cuspidata* (Meigen, 1826)

Література: Волков, Волкова и Корнеев, 1985: 27.

Кормові рослини: личинки утворюють гали в суцвіттах *Centaurea scabiosa*, *C. alpestris*, *C. tenuifolia*.

40. *Urophora lopholomae* White & Korneyev, 1989

Література: Волков, Волкова и Корнєєв, 1985: 27. (*Urophora aprica*).

Кормові рослини: личинки розвиваються в суцвіттях *Centaurea scabiosa*.

41. *Urophora quadrifasciata* (Meigen, 1826)

Література: Волков, Волкова и Корнєєв, 1985: 27.

Кормові рослини: личинки розвиваються в суцвіттях *Centaurea jacea*, *C. maculosa*.

42. *Urophora solstitialis* (Linnaeus, 1758)

Література: Леженина, 2002: 156.

Кормові рослини: личинки утворюють гали в суцвіттях *Carduus defloratus*, *C. nutans*, *C. personata*.

43. *Urophora stylata* (Fabricius, 1775)

Література: Леженина, 2002: 156.

Кормові рослини: личинки утворюють гали в суцвіттях *Cirsium arvense*, *C. vulgare*.

44. *Urophora variabilis* (Loew, 1869)

Література: Волков, Волкова и Корнєєв, 1985: 27.

Матеріал: с. Дякове, 7.07.2005, 2 екз. (Коновалов).

Кормові рослини: личинки утворюють гали в суцвіттях *Cirsium serrulatum* і *C. ukrainicum* (Корнєєв, Уайт, 1993)

45. *Xyphosia miliaria* (Schrank, 1781)

Література: Волков, Волкова и Корнєєв, 1985: 27; Леженина, 2002: 156.

Матеріал: с. Дякове, 27.07.1998, 1 ♀; 27.07.2002, 1 ♀; 7.08.2002, 1 ♂; 9.08.2003, 1 ♀; 20.08.2003, 1 ♂; 15.07.2004, 1 екз.; 26.08.2004, 1 ♀; 29.08.2004, 2 ♂; 31.05.2005, 1 ♀; 2; 06. 2005, 1 ♀; 6.06.2005, 1 ♂; 25.06.2005, 1 екз.; 15.07.2005, 1 ♀; 29.07.2005, 1 ♂; 23.09.2005, 1 ♀; 14.06.2006, 1 ♂; 25.06.2006, 3 ♂; 6.07.2006, 1 ♂; 25.07.2006, 1 ♂; 1.08.2006, 1 ♂ (Коновалов).

Кормові рослини: личинки розвиваються у суцвіттях *Cirsium* spp. та *Carduus* spp.

Заключення

За зборами С. В. Коновалова 1998–2009 у Луганській області зареєстровано 29 видів мух-осетниць з 18 родів. Таким чином, у фауні Луганської області налічується 45 видів, з них 8 — нові для регіону.

Подяки

Автори вдячні В. О. Корнєєву за перевірку правильності визначення матеріалу.

Література

- Волков Б. В., Волкова Л. Б. и Корнєєв В. А. 1985 (1984). Мухи-пестрокрылки (Diptera, Tephritidae) Ворошиловградской области. Двукрылые фауны СССР и их роль в экосистемах. Ленинград: ЗИН АН СССР: 27–28.
- Корнєєв В. А. и Уайт И. М. 1993. Мухи-пестрокрылки рода *Urophora* R.-D. (Diptera, Tephritidae) Восточной Палеарктики. II. Обзор видов подрода *Urophora* s. str. Сообщение второе. Энтомологическое обозрение, 72(1): 232–247.
- Корнєєв В. А. и Уайт И. М. 1996. Мухи-пестрокрылки рода *Urophora* R.-D. (Diptera, Tephritidae) Восточной Палеарктики. II. Обзор видов подрода *Urophora* s. str. Сообщение третье. Энтомологическое обозрение, 75(2): 463–479.
- Леженина И. П. 2002. Материалы по фауне двукрылых (Insecta: Diptera) юга Луганской области. Известия Харьковского энтомологического общества. 2001 9(1–2): 155–157.
- Korneyev S. V. & Karpyuk T. S. 2009. *Tephritis oedipus* (Diptera, Tephritidae) associated with flower heads of *Lactuca tatarica* (Asteraceae): the first record from Europe. Vestnik zoologii, 43(6): 542, 2009.
- Merz B. & Korneyev V. A. 2004. Fauna Europaea: Tephritidae. In: Pape T., ed. Fauna Europaea: Diptera Cyclorrhapha. Fauna Europaea, version 1.1, <http://www.faunaeur.org>. Assigned 17.09.2010.